

Könyvszemle

HUNYADY GYÖRGY: OKTATÁS ÉS SZOCIÁLPSZICHOLÓGIA – SZEMÉLYES ÁTTEKINTÉS FÉL ÉVSZÁZADRÓL

Noha az itt bemutatott könyv bevezetőjében az elkészítését örömtelinek mondja a szerző, gyanítom, a megalkotása nem csekély fejtörést is jelenthetett számára. Arra kapott felkérést a Gondolat Kiadó *Oktatás és Társadalom* című sorozatának szerkesztőjétől, Kozma Tamástól, hogy foglalja egységes, koherens kötetbe azokat az írásait, melyeket öt évtized alatt publikált az oktatáshoz kapcsolódó témákban. A kihívást nemcsak az jelenthette, hogy tematikus orientációjukat tekintve ezek az írások meglehetősen szerteágazóak, hanem az is, hogy egy ilyen felkérés az önbemutató vagy önméltató kockázatoktól nem mentes terepre terelheti a szerzőt. Arra a terepre, amelyről két kínai nyelvész-kutató nemrég megjelent könyvében a *portrait encomia*, azaz „méltató portré”, vagy ebben az esetben inkább „önportré” megjelöléssel írt (Xie, Chaoqun – Tong, Ying: *Self-Praise Across Cultures and Contexts*, 2022).

A kínai szerzők az általuk szerkesztett tanulmánykötet elejére írt remek elemzésükben azt a helyzetet tárják fel, magával ragadó kultúrák közti érzékenységgel, amelybe azok kerülnek, akiknek saját teljesítményüket kell másoknak bemutatniuk. Az akadémiai világban ez meglehetősen jól ismert: tudományos teljesítményünk saját magunk által történő méltatása egyike azoknak a kényes feladatoknak, melyekkel minden alkalommal meg kell birkóznunk, mikor társaink pályázatunkat értékelik, vagy éppen promóciós kérvényeinkről alkotnak véleményt és döntenek. Saját korábbi publikációinak egységes kötetbe szerkesztése közben Hunyady György akadémikus átélhette annak élményét, mit jelent, amikor tudóstársainkat abban próbáljuk segíteni, hogy jobban megértsék a munkánk jelentőségét. Ebben az esetben arról kellett olvasóit meggyőznie, hogy szociálpszichológusként, e diszciplína magyarországi megteremtőjeként, és emellett aktív szervezőként és kapcsolat-építőként érdemlegesen járult hozzá a hazai oktatásügy fejlődéséhez.

A kötet ismertetője és értékelője – aki ebben az esetben nemcsak neveléstudományi kutató és mind hazai, mind nemzetközi környezetben sokat mozgó oktatási szakértő, hanem éveken keresztül munkatársa is volt Hunyady akadémikusnak – szükségképpen szembesül a kérdéssel, vajon mennyire tekinthető jelentősnek a szerző hozzájárulása a magyarországi oktatás fejlődéséhez. Vajon a kötetben közölt, az oktatás világát érintő korábbi publikációit összefűző „személyes átte-

kintése” mennyire igazolja, hogy érdemleges és pozitív hatással volt e szakterület fejlődésére?

Itt meg kell említenem, hogy korábban, egy Hunyady György által szerkesztett másik kiadvánnyal kapcsolatban megpróbáltam markáns véleményt alkotni erről (*Halász Gábor: A pedagógusképzés hazai reformja: válogatás a Nemzeti Bologna Bizottság Pedagógusképzési Albizottságának dokumentumaiból. Pedagógusképzés, 2010*). Ott lényegében csodálatomat fejeztem az iránt a munka iránt, amely az általa vezetett „emeletközi bizottságban” zajlott, és amelynek eredményeképpen Magyarországon megtörténhetett a pedagógusképzésnek az a reformja, mely logikusan következett az egész európai felsőoktatást átformáló Bologna-folyamatból.

A jelen kötet ismertetőjének és értékelőjének a fenti kérdést újra meg kell fogalmaznia. Feltételezhető, hogy a sorozatszerkesztő azért kérte fel Hunyady akadémikust oktatással kapcsolatos korábbi írásainak összefűzésére, mert nemcsak szociálpszichológust lát benne, hanem a magyar oktatás fejlődésének megkerülhetetlen alakítóját is. Újra rá kell tehát kérdeznünk, ez valóban így van-e. Vajon a könyv alátámasztja ezt a feltételezést?

A kötet három részből áll. Az első rész a szerzőnek azokat az írásait tartalmazza, melyek kutatói érdeklődésének egyik meghatározó témájára, a fiatalok történelemmel és társadalmi jelenségekkel kapcsolatos fogalmainak és attitűdjeinek kérdéseire fókuszálnak. A történelemtanári és pszichológusi végzettséggel rendelkező kutató egészen korán, már azt megelőzően, hogy szociálpszichológussá lett, az iskolába járó fiatalok történettudatáról és történelemmel kapcsolatos képzetéről szóló kutatásokat folytatott. A téma iránti érdeklődése később is megmaradt: ehhez kötődő empirikus attitűdkutatások sokaságát vezette, amelyek eredményeit számos publikációban közölte. Ezeket válogatta össze, és a kötet első részében ezeket tette számunkra újra elérhetővé.

A második rész olyan tanulmányokat fűz egybe, melyek az oktatás fejlesztésének egy-egy sajátos aspektusát érintik. A fejezet négy olyan kezdeményezést mutat be, melyekben a szerző érdemi szerepet játszott, és amelyek mindegyikét szociálpszichológiai megfontolások vezérelték. Ezek az emberismeret műveltségi terület megalapozása, a társas és érzelmi képességek fejlesztésének felértékelése a szakmai-pedagógiai gondolkodásban és gyakorlatban, az iskolapszichológus szakma és tevékenység tartalmi elemeinek kidolgozása és e funkció intézményesítése a közoktatásban, továbbá a tehetség gondozás azon társadalmi vonatkozásainak feltárása, melyek táplálják a magyar társadalomra jellemző kontraszelektációs mechanizmusokat. Gyaníthatóan ennek a fejezetnek az összeötvözése jelenthette a legnagyobb kihívást a szerző számára. Ez a kötet leginkább eklektikus része: ha megpróbálunk koherenciát találni benne, akkor a szerző személyében érdemes ezt keresnünk.

A harmadik rész olyan írásokat köt össze, fűz egységbe és egészít ki, melyek Hunyady György akadémikus munkásságának ahhoz a vonalához kötődnek, melyet talán a *felsőoktatás-fejlesztő* fogalma ír le legpontosabban. Ha e vonal leg-

fontosabb jellemzőjét próbájuk megragadni, akkor a modernizáció melletti elkötelezettséget és az ennek érdekében felvállalt küzdelmeket érdemes kiemelni. Azt a törekvést, hogy a magyar felsőoktatás részévé válhasson annak az európai és globális fejlődési trendnek, amely a 20. században bontakozott ki először az Egyesült Államokban, majd később Európában és Ázsiában. Talán nem meglepő, hogy szakmai háttéréből fakadóan ezt találtam a kötet legérdekesebb és legértékesebb részének. Ennek tartalma győzheti meg leginkább az olvasót arról, hogy a korábban megfogalmazott kérdésre pozitív választ adjon: Hunyady György szerepe a magyar oktatás fejlődésének alakításában jelentős és megkerülhetetlen.

E rövid ismertetés nem teszi lehetővé ennek érvekkel történő alátámasztását (ezt megtettem a pedagógusképzés reformját bemutató dokumentumgyűjtemény korábban említett ismertetésében). Itt mindössze egy sajátos paradoxonra hívnám fel a figyelmet, amely a könyv harmadik fejezetét olvasva folyamatosan a fejemben járt. Abban a konfliktusos térben, amelyben a modernizációs folyamatok kibontakoztak, és amely a szerzőt mindvégig körülvette, nemcsak saját kollégáival kellett megküzdenie, de az általa szorgalmazott reform elhalását is meg kellett tapasztalnia. A 2010-es kormányváltást követően a pedagógusképzés területén a politika restaurálta a korábbi viszonyokat. Amennyire tudom, ezt személyes kudarcként élte meg. Úgy vélem, erre semmi oka nincsen.

A kötet harmadik részében található írásokat olvasva néha az volt az érzésem, mintha a szövegbe beszűrődött volna egy olyan hang is, amely valamiféle mentegetőzésnek vagy szabadkozásnak hallatszik. Az jutott eszembe, ez kicsit olyan – és remélem ennek a rövid ismertetésnek az olvasói nem értik félre ezt a furcsa, de talán beszédes hasonlatot –, mintha Jézus a feltámadását követően amiatt bánkódott volna, hogy megbántotta a farizeusokat. Azok a modernizációs folyamatok, melyek Hunyady György aktív szerepének is köszönhetően a magyar felsőoktatásban korábban zajlottak, és amelyek időszakosan elhaltak, előbb-utóbb, ilyen vagy olyan formában újra életre fognak kelni, hiszen a fejlődés megállíthatatlan folyama ebbe az irányba áramlik.

Az *Oktatás és szociálpszichológia* című kötetnek azok az olvasói, akik az oktatáskutatás vagy neveléstudomány területén tevékenykednek, a könyvfejezeteket forgatva megerősödhetnek abban az érzésükben, hogy a szociálpszichológia olyan forrása szakterületüknek, amelyet nem nélkülözhetnek, sem akkor, amikor meg akarják érteni az általuk vizsgált jelenségvilágot, sem akkor, amikor ennek alakítására adják fejüket.

(Hunyady György: Oktatás és szociálpszichológia – személyes áttekintés fél évszázadról. Budapest: Gondolat Kiadó, 2022, 232 o., ISBN 9789635564491)

Halász Gábor

oktatáskutató, professor emeritus, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Budapest